یاسای بەڕێوەبردنی شارەوانییەکانی هەرێمی کوردستانی عێراق

بەناوی خوای گەورە ومهیرەبان
بەناوی گەلەوە
ئەنجوومەنی نیشتمانیی کوردستان
ژمارەی بڕیار: ١٦
مێژووی بڕیار: ١٩٩٣/٣/٨

«بڕیار»

بەپێی حوکمی برگەی(١) لە ماددەی(٥٦)ی یاسای ژمارە(١)ی سالی ١٩٩٢و لە سەرپێشنیازی وەزیری شارەوانی وگەشتوگوزار وبڕیار لە سەردانی ئەنجوومەنی وەزیران، ئەنجوومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق لە دانیشتنی رۆژی ١٩٩٣/٣/٣دا بڕیاری دەرکردنی ئەم یاسایەی دا:

یاسای ژمارە(٦)ی سالی/١٩٩٣
یاسای بەڕێوەبردنی شارەوانییەکانی هەرێمی کوردستانی عێراق

بەشی یەکەم
وشەو ئەرکەکان

ماددەی یەکەم:

مەبەست لەم وشەو زاراوانەی خوارەوە بۆ مەبەستی ئەم یاسایە ماناکانی تەنیشتیانە:

١- هەرێم: هەرێمی کوردستانی عێراق.
٢- وەزیر: وەزیری شارەوانی و گەشت و گوزاری هەرێم.
٣- ئەنجوومەن: ئەنجوومەنی شارەوانی.
٤- دەزگای شارەوانی: گشت شارەوانییەکانی هەرێمی کوردستانی عێراق.
٥- شارەوانی: دەزگایەکی ناوخۆییەکە کەسایەتییەکی مەعنەویی هەیەو ئەرکی پێشکەش کردنی ئەو خزمەتگوزاری یانەیە کە لەم یاسایەو هەر یاسایەکی تردا هەن بە هاوولاتییان لە سنووری شارەوانییە دیاریکراوەکەدا.
٦ـ سەرۆکی شارەوانی: سەرۆکی فەرمانگەی شارەوانی.
٧ـ داهاتی شارەوانی: ئەو پارەو پوولەی بەپێی حوکمی یاسا مافی وەرگرتنی وەک باج دراوەتێو قازانجی پرۆژەکانی و داهاتی مالە گوازراوو نەگوازراوەکانی کە دەچنە خەزینەکەیەوە.

٨ـ دام و دەزگا گشتییەکان: وەک خستەخانەو (مستوصف)و مەلبەندی پۆلیس و قوتابخانەو کتێبخانەی گشتی و بەشەکانی شارەوانی و پرۆژەکانی و ئەوانی تر.
٩ـ شەقام: شەقام و جادە گشتی یە سەرەکی و لقییەکان و جادە تایبەتییەکان و شوستەو مەیدانەکان لەسنووری شارەوانییەکان دا.

ماددەی دووەم:

ئەرکی دەزگای شارەوانی پێشکەشکردنی خزمەتگوزاریی گشتییە لە ناوچەیەکی دیاریکراوی سنووردارا.

ماددەی سێیەم:

شارەوانی بەو مانایەی خاوەنی کەسایەتی یەکی مەعنەوی یە ئەم مافانە هەیە.
١ـ مافەکانی خۆی بەپێی حوکمی یاسا کارپێکراوەکان وەردەگرێ.
٢ـ باج (رەسم)و کرێ بەپێی حوکمی یاسا کارپێکراوەکان دەسێنێ.
٣ـ ئەو دەسەلاتانەی بواری جێبەجێ کردنی خزمەتگوزاری و فەرمانەکانی بۆ دەرەخسێن بەپێی حوکمی ئەم یاسایەو یاسا کارپێکراوەکانی تر بەکاریان دێنێ.
٤ـ بەپێی حوکمی ئەم یاسایە بەلێننامە (عقد) بە هەموو جۆرەکانییەوە دەبەستێ.
٥ـ مافی دژکاری (الخصومە)ی لە گشت ئەو دوایانەدا (الدعاوی) هەیە کە دەیانکا لەسەری دەکرێن.
٦- خاوەنی ئەستۆیەکی دارایی سەربەخۆیە (ذمە مالیە مستقلە).

ماددەی چوارەم:

شارەوانی ئەمانەی دەبێ

١- ئەنجوومەنێک کەژمارەی ئەندامانی لە پێنج ئەندام کەمتر نەبێ ولە بیست ویەک زیاتر نەبێ ولە گەلیاندا سەرۆکی شارەوانی.
٢- نەخشەو وەسفێکی سەلمێنراو (مصدقتان) لەلایەن وەزیرەوە کە بەفراوانی ناوی شارەوانییەکەو سنوورەکانی تیایاندابن.

بەشی دووەم
دەمەزراندنی شارەوانی

ماددەی پێنجەم:

شارەوانی لەم شوێنانەدا دادەمەزرێنرێ.
١- مەلبەندی پارێزگاو قەزاو ناحیە، ژمارەی دانیشتوانیان هەرچەندی بێ.
٢- ئەو گوندانەی ژمارەی دانیشتوانیان لە سێ هەزار کەس کەمتر نین، لەسەر پێشنیازی بەرێوەبەری گشتی شارەوانی یەکان و پەسەندکردن لەلایەن وەزیرەوە.
٣- ئەو شارەوانی یانەی پێش کارکردن بەم یاسایە لەو گوندانەدا دامەزراوان کە ژمارەی دانیشتوانیان لەو رادەیەی سەرەوە کەمترنین دەمێننەوە. بەلام وەزیر

لەسەر پێشنیازی بەڕێوەبەری گشتیی شارەوانی یەکان بۆی هەیە هەڵیان وەشێنێتەوە.
٤- نزیکترین شارەوانی لەو شوێنانەی پێویست بەدامەزراندنی شارەوانی تیایاندا ناکا، خزمەتگوزاری یان پێشکەش دەکا.

ماددەی شەشەم:

بەنیازی دامەزراندنی شارەوانی یەک وەزارەت نەخشەو وەسفی سنووری شارۆچکەکە ئامادە دەکاو لە ڕۆژنامەی ڕەسمی دا بڵاوی دەکاتەوەو بۆ ماوەی (٣٠) ڕۆژ لە شوێنە گشتییەکاندا هەڵدەواسرێ. لەو ماوەیەدا نارەزایی(اعتراض) وە تێبینیی فەرمانگەکان وهاووڵاتی یانی لەسەر وەردەگیرێن ولەبەر ڕۆشناییبیان، وەزیر ئەوەی بەباشی بزانێ بڕیاری لەسەر دەداو دەکرێ لە ماوەی دەرۆژدا لە ڕۆژی دەرچوونی بڕیارەکەیەوە لەلای ئەنجوومەنی وەزیران نارەزاییی لەسەر دەربڕدرێ. بڕیاری وەزیر ئەگەر لەو ماوەیەدا نارەزاییی لەسەر دەرنەبردرا هەروەها بڕیاری ئەنجوومەنی وەزیران ئەگەر نارەزایی دەربردرا بوو لەم بارەیەوە بڕیاری کۆتایی دەبێ.

ماددەی حەوتەم:

شارەوانی بەبەیاننامەیەک دادمەزرێ کە وەزیر دەریدەکاو لە ڕۆژنامەی ڕەسمیدا بڵاو دەکرێتەوە

ماددەی هەشتەم:

سنووری شارەوانی بە بڕیاری ئەنجوومەنی شارەوانی و سەلماندن لەلایەن وەزیرەوە دەگۆڕدرێ کە دەبێ بڕیارەکە هۆی پێویستیی گۆڕینەکەو پەسەند کردنی لەلایەن وەزیرەوە لەگەڵدا بێ.

ماددەی نۆیەم:

ناوچەی شارەوانی بەپێی ڕێنوێنییەکی ناوەندی کە لەلایەن بەڕێوەبەرێتیی گشتیی شارەوانییەکان و بەڕێوەبەرێتی ی گشتی ی نەخشە کیشانی ئاوەدانی یەوە دادەنرێ، دەکرێ بە چەند کەرتێکەوەو هەر کەرتێک یا زیاتر بەشێکی شارەوانی(قسم بلدی)ی تێدا دەبێ کە سەرپەرشتی ی کارەکانی شارەوانی، وخزمەتگوزارییەکانی وجێبەجێ کردنی فەرمانەکانی دەکا. هەروەها پێکهێنانی کەرتەکان هەڵوەشاندنەوەو دانەپاڵ یەکتریان و دیاریکردنی ناوو وسنووریان لە چوارچێوەی یەک ناوچەی شارەوانیدا بە بڕیاری ئەنجوومەنی شارەوانی وپەسندکردن لەلایەن بەڕێوەبەری گشتیی شارەوانی یەکانەوە دەبێ.

ماددەی دەیەم:

١- شارەوانیەکان لەسەر بینچینەی ژمارەی دانیشتوان بەپێی دواسەرژمێری گشتی بەم شێوەیە پۆلێن(تصنیف) دەکرێن.
أ - شارەوانی مەڵبەندی پایتەختی هەرێم لەپۆلی تایبەتی دەبێ..
ب- شارەوانی مەڵبەندەکانی پارێزگاکانی هەرێم لەپۆلی(ممتاز) دەبن.
ج- ئەو شارەوانییانەی ژمارەی دانیشتوانیان لە حەفتاوپێنج هەزار کەمترنی یە

لەپۆلی یەکەم دەبن.

د - ئەو شارەوانییانەی ژمارەی دانیشتوانیان لە پازدە هەزار کەمتر نی یە لە پۆلی دووەم دەبن و وەزیر بۆی هەیە ئەو قـەزایانەی لێ بەدەربکا کـە شـێـوەیەکی مێژوویـیـان هەیەو شوێنە جوگرافیـیـەکان بواری فراوانبونی ئاسۆیی(أفقی) ناداتی.

هـ- ئەو شارەوانیانەی ژمارەی دانیشتووانیان لە پێنج هەزار کەمتر نیی یە لە پۆلی سێ یەم دا دەبن.

و- ئەو شارەوانییانەی ژمارەی دانیشتوانیان لە پێنج هەزار کەمترە لە پۆلی چوارەم دا دەبن.

٢- پۆلەکـانی شـارەوانیـەکـان دوای دەرچونی ئەنجامی هەر سـەرژمـێـری یەکی گشتی رەسمی بە بەیاننامەیەک کە وەزیر دەریدەکاو لە رۆژنامەی رەسمیدا بڵاودەکرێتەوە، دەگۆردێن.

ماددەی یازدەیەم:

دەکرێ دوو شـارەوانی لە حـاڵەتی فـراوانبـونی سنووریان و بەیەکگەیشتنیـان لەسـەر بڕیاری هەردوو ئەنجوومەن نبان وپەسندکردن لەلایەن وەزیرەوە ببنە یەک شارەوانی ولەرۆژی بڵاوکردنەوەی بڕیارەکەوە لە رۆژنامەی رەسمیدا کاری پێدەکرێ.

بەشی سێیەم
هەڵوەشاندنەوەی شارەوانییەکان(الغاء البلديات)

ماددەی دوازدەیەم:

وەزیر بۆی هەیە لەسـەر پێـشنیـازی بەرێوەبەری گـشـتـی ی شـارەوانیـیـەکـان و لایەنگیـریی لیـژنەی راوێژکـاری بەرێوەبەرێتی گـشـتـیی شـارەوانیـەکـان لەم حاڵەتانەدا شارەوانی هەڵدەوەشێنێتەوە.

١- نەمانی مەرجەکانی پێکهێنانی.

٢- یەکخستنی لەگەڵ شارەوانییەکیی تردا.

ماددەی سیازدەیەم:

لە حـاڵەتی هەڵوەشـاندنەوەی شـارەوانیـدا هێندەی پەیوەندی بەراگـەیاندنی بڕیاری هەڵوەشاندەوە دەربڕینی نارەزایی لەسەری هەبێ ناوەرۆکی ماددەی شازدەیەمی ئەم یاسایەی بەسەردا جێبە جێ دەکرێ.

ماددەی چواردەیەم:

شـارەوانی بە بەیاننامـەیەک هەڵدەوەشـێنرێتـەوە کـە وەزیر دەریدەکـاو لە رۆژنامـەی رەسمیدا بڵاودەکرێتەوە.

ماددەی پازدەیەم:

مـاڵ ومـوڵکی ئەو شـارەوانیـیـەی هەڵدەشـێندرێتـەوە لەسـەر داخـوازی وەزیر

پاکو(تصفیه) دەدرێ ومالەگوازراوەکان و خانووبەرەکانی وقەرزەکانی بەم شێوەیەیان لێدەکرێ.
١- دەدرێن بەشارەوانی ی مەلبەند/ئەگەر هەلوەشاندنەوەکە بەپێی برگەی(١)ی ماددەی دوازدەیەم بوو.
٢- دەدرێن بەشارەوانییە یەکگرتووەکە/ ئەگەر هەلوەشاندنەوەکە بەپێ ی برگە(٢)ی ئەو ماددەیە بوو.

بەشی چوارەم
دەسەلاتەکانی شارەوانی

ماددەی شازدەیەم:
شارەوانی لەبەجێهێنانی کارەکانیدا دوو دەسەلاتی هەیە:-
دەسەلاتی بڕیاردان وچاودێریکردن کە ئەنجوومەن بەپێی ئەم یاسایە لە ئەستوی دەکرێ و دەسەلاتی جێبەجێ کردن کە سەرۆکی شارەوانی بەجێی دێنی.

لقی یەکەم: دەسەلاتی بڕیاردان وچاودێریکردنە

یەکەم: پێکهێنانی ئەنجوومەن

ماددەی حەڤدەیەم:
سەرۆک وئەندامانی ئەنجوومەن بە هەلبژاردنێکی سەربەستی راستەوخۆ وبەدەنگدانی تەواو و نهێنی کە بەپێ ی پەیرەوێکی تایبەتی دەکرێ لە دانیشتووانی ناوچە شارەوانی یەکە هەلدەبژێردرێن.

ماددەی هەژدەیەم:
١- ژمارەی ئەندامانی ئەنجوومەن بەم جۆرە دەبێ:

أ- شارەوانی پۆلی تایبەتی	حەڤدە ئەندام
ب- شارەوانی پۆلی مومتاز	سیازدە ئەندام
ج- شارەوانی پۆلی یەکەم	یازدە ئەندام
د- شارەوانی پۆلی دووەم	نۆ ئەندام
هـ- شارەوانی پۆلی سێیەم	حەوت ئەندام
و- شارەوانی پۆلی چوارەم	پێنج ئەندام

٢- وەزیر بۆی هەیە لەسەر داخوازی ی بەرێوەبەری گشتی ی شارەوانییەکان پێش دەستکردن بە هەلبژاردن کە لە سێ رۆژ کەمتر نەبێ ژمارەی ئەندامان زیاد بکا بەمەرجێ لە بیست ویەک ئەندام تێپەڕ نەکا.

ماددەی نوزدەیەم
ماوەی ئەندامێتیی ئەنجوومەن(٤) چوار سالە کە لە رۆژی کۆبوونەوە وە دەست پێدەکا.

ماددەی بیستەم:
ئەو ئەندامانەی فەرمانبەرنین، لە پۆلی تایبەتی(٣٠٠) دینارو پۆلی مومتاز (٢٥٠)دینارو پۆلی یەکەم(١٥٠) دینارو پۆلەکانی تر(١٠٠) دینار خەلاتی مانگەنەیان دەدرێتێ.

ماددەی بیست ویەکەم:
ئەنجوومەن لەیەکەم کۆبوونەوەیدا بە دەنگدانی نهێنی یەکێک لە ئەندامە هەڵبژێردراوەکانی بەجێگری سەرۆک هەڵدەبژێرێ.

ماددەی بیست ودووەم:
١-دەبێ پاڵێوراو بۆ سەرۆکایەتی ی شارەوانی سی ساڵی تەمەنی تەواو کردبی و باوەڕنامەی دوا ناوەندی یا هاوسەنگەکەی(مایعادلها) هەبێ.
٢- دەبێ ئەندامە هەڵبژێردراوەکان سی ساڵی تەمەنیان تەواو کردبێ وئەهلییاتی یاسای تەواویان هەبێ.
٣- نابێ لەسەر تاوانێکی لەکەدارکەری شەرەف یا بەند کردن بەهۆی تاوانی کوشتنی ئەنقەست یا دزی کردن حوکم درابێ یا بەشداری یەکێ لەو تاوانانەی کردبێ کە دەسەلاتی دکتاتۆری لە کوردستاندا نەخشەی بۆ کێشاوە.

ماددەی بیست و سێیەم:
نابی ئەندامەتیی ئەنجوومەنی شارەوانی وهەرکام لەو ئەنجوومەنانەی بەپێ ی یاسا هەڵدەبژدرێن پێکەوە بکرێن.

ماددەی بیست و چوارەم:
١- ئەگەر ئیحتیاتەکان بەشی پڕکردنەوەی کورسی یە چۆڵبووەکانی ئەنجوومەنیان نەکرد، هەڵبژاردنی تەواوکەر بوپڕکردنەوەیان دەکرێ.
٢- ماوەی ئەندامەتی ئەندامە نوێیەکان تەواوکەری ماوەی ئەندامنەکانی پێشو دەبێ.

دووەم /فەرمانەکانی ئەنجوومەن

ماددەی بیست وپێنجەم:
١ـ أ) ئەنجوومەن دەبێ بەو رێ وشوێنانەی لەبەر دەستیدان ئەو سکێچە بنچینەیی یەنای (التصاميم الاساسيه) کە لەلایەن نەخشە کێشانی ئاوەدانییەوە (التخطيط العمراني) ئامادە کروان بۆ هاوولاتییان وپەیوەندیداران وفەرمانگەکان ولایەنانی تر بلاو بکاتەوە تا بۆ ماوەی شەست رۆژ لە رۆژی بلاوکردنەوەکەوە لێی ئاگادارین و ئەو نارەزایی وپێشنیازانەش وەردەگیرێن کەلەو ماوەیەدا لەبارەیانەوە دەدرێن بە ئەنجوومەن.
ب- بەلام سەبارەت بە سکێچە فراوانەکان و گۆر دراوەکان وئیفرازەکان بۆ ماوەی(٣٠) رۆژ رادەگەیەنرێن لەگەڵ رەچاو کردنی هەمان رێ و شوێنی برگە(أ)ی سەرەوەدا.
٢- ئەنجوومەن دەبێ لەو نارەزایی وپێشنیازانە ئەکەر هەبوون بکۆڵێتەوە و لە حاڵەتی رەتکردنەوە یا قبوولکردنیاندا، دەبێ بڕیارە کە هۆی شیاوی لە پاڵدا

بێ وله هەموو حاڵەتێکیشدا ئەنجوومەن دەبێ سکێچەکان لەگەڵ نارەزای و پێشنازە قبووڵکراوو رەتکراوەکاندا لە ماوەی هەفتەیەک دا لە کۆتایی هاتنی راگەیاندنەکەوە بنێرێ بۆ بەرێوەبەرێتی نەخشەکێشانی ئاوەدانی بۆ گۆرینی سکێچەکە لەبەر رۆشنایی یان یا بڕیار لەسەردانی.

٣- سکێچەکان لە رۆژی سەلماندنی یان لەلایەن وەزیرەوە بە کارپێکراو دادەنرین.

ماددەی بیست و شەشەم:

١- ئەنجوومەن بۆی هەیە داوای گۆرینی سکێچی بنچینەیی وفراوان بکا لە کاتی پێویستدا بە مەرجێ حوکمەکانی ماددەی پێشووی بۆ رەچاو بکرێ.

٢- ئەنجوومەن دەبێ ئەگەر گورینی سکێچە بنچینەییەکە یا فراوانەکە بە پلەی کوتایی گەیشت بەگشت ئەو بینایانەی هەموو یا هەندێکی بیناکە بە پێچەوانەی پێویستی یەکانی سکێچە نوێ بە سەلمێنراوەکەن ئامادە بکاو لە ماوەی بیست ساڵدا لە رۆژی، سەلماندنی سیکچەکەوە دەست بکا بە مولک سەندیان(استملاکها).

٣- ئەنجوومەن بۆی هەیە لەسەر داخوازی ی پەیوەندیداران بۆ ماوەیەکی کاتی رێگەبدا بە پێچەوانەی پێویستیەکانی جێبە جێ کردنی سکێچی بنچینەیی یا سێکجە فراوانەکانەوە، خانووی نوی بۆ نیشتەجێبوون دروست بکری یا ئەو خانوو بەرانەی هەن بەکاربهێنرین بە مەرجێک هیچ ئیلتزامیگی دارایی(پابەندییەکی دارایی) لەکاتی جێبە جێ کردنی سیکچەکەو تەواو کردنی مولکسەندیەکە بەپێی رێنماییەک کەوەزارەت دەریدەکا سەبارەت بە خانوو بەرانەی کەدەکەونە ئەستۆی شارەوانی.

ماددەی بیست و حەوتەم:

١- ئەنجوومەن بەرێکخستن لەگەڵ لایەنە تایبەتکارەکاندا بڕیار لەبارەی ئەم فەرمان وخزمەتگوزارییانەوەدەدا:

أ - پاککردنەوەی شەقام وشوێنە گشتی یەکان وفرێدانی پیسی وزبڵ.

ب- برکردنەوەی زەلکاوو گوماوو شوێنی پەنگخواردنەوەی دزە ئاوو چاڵ و چۆڵ وشوێنە ناتەندروستی یەکان.

ج- دروستکردنی ئاودەستخانەی گشتی وئاگردانی سووتاندنی زبڵ.

د - پاککردنەوەی ئاوبەست(خزان)و حەوزی ئاوی پیس ودابینکردنی رێ وشوێنی گواستنەوەو ئاوەروکردنی بەجۆرێک کەکار نەکاتە سەر حەوانەوەی هاووڵاتی یان وفەوتاندنی پاشماوەکانیان یا سووتاندنیان.

ه- چاککردنی شەقامەکان وقیرتاو کردنیان.

و- ئاورشینکردن وشوشتنی شەقامەکان بۆ ئەوەی تەپ وتۆزیان لێ هەڵنەستێ.

ز- دەستگیر کردنی ئاژەڵی بەرەڵاو فەوتاندنی زیان بەخشەکانیان بەهاوکاری لەگەڵ لایەنە تایبەتکارەکاندا.

ح- ئامادە کردن ودیاریکردنی شوێنی تەویلە بۆ مەرو ماڵات.

ط- درووستکردنی قەسابخانەی درووست وبەرگرتن لە سەربرین لە دەرەوەیداو

دابینکردنی ساغلەمی ی گۆشت لە رووی تەندروستی وهەلگرتنی وگواستنەوەیەوە بۆ بازار.
ی- ئامادە کردن ودیاریکردنی شوێن وبازار فرۆشتنی گۆشت وماسی وسەوزەبە کۆمەل وبەدانە.
ک- رێکخستن وچاودێری کردنی تەرازوو سەنگ وپێوانەکان(مقاییس).
ل- ئامادە کردن ودیاریکردنی شوێنی گونجاو بۆ گۆرستان ولە گەلیدا شوێنی شوشتنی مردووان وکفنکردینان وگواستنەوەو ناشتنی مردووە هەژارەکان.
م- ئامادەکردن ودیاری کردنی شوێنی هەلگرتن وفرۆشتنی سووتەمەنی.
ن- ژمارە لێدانی خانوو وشەقام وکەرتەکان وناولێنانیان بەهاوکاری لەگەل لایەنە پەیوەندیدارەکانی تردا.
س- گەیاندنی ئاوی خواردنەوە بە هاوولاتی یان ودرووستکردنی پرۆژەی تایبەتی بۆی وپاراستنیان.
ع- درووستکردنی پرۆژەی ئاوە رۆو پاراستنیان.
ف- درووستکردنی مەیدانی راوەستانی ئۆتۆمبیل.
٢- شارەوانی دەبێ هەموو سالێک پارەی پێویست بۆ جێبەجێ کردنی ئەو ئەرکانەی برگەی پێشوو لە بووجەکەیدا تەرخان بکا،

ماددەی بیست و هەشتەم:

ئەنجوومەن بۆی هەیە ئەم فەرمان وکارانە جێ بەجێ بکا لە حالێکدا کە بەرژەوەندیی گشتی بەدی بێنێ وپارەی پێویست لە بووجەی شارەوانیدا هەبێ:-
١- راکێشان وفراوانکردنی شەقام وفولکە وپێچ وبەشەکانی بەپێی نەخشە سەلمێنراوەکان.
٢- قیرتاو کردنی شەقام وخۆشکردنیان وشۆستە بۆکردنیان و رواندنی دارودرەخت تیایاندا وئاورشێنکردنیان.
٣- دەسنیشانکردنی چۆنیەتی بەکارهێنانی شۆستەی شەقامەکان و لاتەریکەکانیان (فضلاتها) وئەو کەلاوە (عرصە) چۆلانەی مولکی شارەوانین ورێکخستنی جۆنیەتی ی کارکردنی فرۆشیارە دەسگێرەکان و خاوەن دوکانە کاتییەکان(کوشک)بەشێوەیەک کە لەگەل بەرژەوەندیی گشتیدا ناکۆک نەبێ، ئەمەش بە هاوکاری لەگەل بەرێوەبەرێتی ی نەخشەکێشانی ئاوەدانیدا.
٤- دروست کردنی پاخچەو سەیرانگای گشتی وفراوانکردن وپۆلێنکردنیان.
٥- دیاری کردنی شوێن بۆ درووستکردنی شاری یاریی هاوچەرخ لەو شوێنانەدا کە بەپێی نەخشە سەلمێنراوەکان بۆیان تەرخان کراوە بە هاوکاری لەگەل دەستەی گشتی ی گەشتوگوزار وبە کرێدانیان بە کەرتی تایبەتی وتێکەلاو یا کومپانیای جیهانی بەپێ ی بە کرێدانی درێژ خایەن (الاجازه الطویلە).
٦- جێ بەجێ کردنی سکێچی بنچینەیی وسکێچە فراوانە سەلمێنراوەکان وجێ بەجێ کردنی شەقام وخزمەتگوزاری وبەکارهێنانەکانی تر لە بەر رۆشنایی یان.

٧- درووستکردنی پردو عەمبار وپاراستنیان جگە لە وانەی سەربە لایەنەکانی ترن.
٨- رووخاندنی ئەو خانووبەرانەی رووله کەوتن وئەو قۆقزی یانەی رێگەی هاتووچۆ دەگرن.
٩- دیاریکردنی شوێنی فرۆشتنی پەلەوەر وباڵندەو ئاژەڵی ماڵی.
١٠- درووستکردنی بازاری گشتی لەو شوێنانەدا کەبەپێ ی نەخشە سەلمێنراوەکان تەرخان کراون.
١١- دیاریکردنی بازار بۆ فرۆشتنی ماسی وگۆشت وسەوزەو گشت بەهەرمە، ئاژەڵی وگشت وکاڵی یەکان وبەرگرتن لە فرۆشتنی ئەم شتنانە لە شوێنی تردا.
١٢- درووستکردنی هۆڵ وحەوزی مەلەو شانۆو سینەماو یا ریگاو ئۆتێل وخانەی حەوانەوە ورابواردن وگەرماوو گازینۆ وئەنتیکەخانە وچێشتخانەو هاندانی درووستکردنی یانەو کتێبخانە.

ماددەی بیست و نۆیەم:

ئەنجوومەن بۆی هەیە بڕیار لەسەر ئەمانە بدا:
١- رێ پێدانی(اجازه) شوێنە گشتی یەکان وپشکنین وچاودێری کردنیان و مەرج دانان لەسەر خاوەنەکانیان کەدەبێ پێویستیەکانی حەوانەوەو سەلامەتیی هاتوچۆکەرانیان دابین بکەن.
٢- گواستنەوەی گشت ئەو پیشەسازی وپیشانەی کە زیان بە ژینگە دەبەخشن بۆ ئەو شوینانەی لە ناوچەکانی پیشەسازیدا(المناطق الصناعیه) بۆیان تەرخان کراوە دانانی مەرجەکانی چۆنییەتی بەکارخستنیان بەهاوکاری لەگەڵ لایەنە تەندروستی یەکاندا.
٣- راگرتن ورووخاندنی هەر بینایەک کە بە پێچەوانەی رێ پێدانی بیناکردتەوە(اجازه البناء) یا یاسا یا ئەو پەیرەوو رێنمایی یانەی لەبەرەیانەوە دەرکراون، دەست بە بیناکردنیان کراوە.
٤- بەرگرتن لە دروستکردنی ئەو بینایانەی کە زیان بە کەسانی تر دەگەیەنن یاجوانی شەقام وباخچە گشتی یەکانی تەنیشتیان دەشێوێنن.

ماددەی سییەم:

ئەنجوومەن بۆی هەیە بڕیاربدا خانووی نیشتەجێ بوون دروست بکاو زەوی لەرێگەی(افراز)ی زەوی یەوە(افراز الاراضی) لە چوارچێوەی، سکێچی بنچینەیدا بە پێی رێنمایی تایبەتی بەسەرهاووڵاتییاندا دابەش بکا.

ماددەی سی و یەکەم:

١- ئەنجوومەن بۆی هەیە پێوانە(ضوابط)ی لە بار بۆ ئاسانی جێ بەجێ کردنی ئەو ئەرکانەی دابنێ کە لەم یاسایەو لە پەیرەوو رێنمایی یەکانیبیدا هەن.
٢- کردنی ئەو خزمەتگوزارییانەی کەشێوەیەکی بازرگانی یا بەرهەمهێنانیان هەیەو سوود بە هاووڵاتیان دەگەیەنن وقازانجیش بەماڵ موڵکی شارەوانی.

ماددەی سی و دووەم:

وەزارەتە پەیوەندیدارەکان بۆیان هەیە داوای کردنی هەرکارێک بەشێوەیەکی کاتی بێ یا هەمیشەیی لە شارەوانی بکەن کەدەشێ کردن لەلایەن شارەوانییەوە باشتر وسوود بەخشتر بێ، بە مەرجێ شارەوانی هیچ مەسرەفێکی نەکەوێتە سەر.

ماددەی سی وسێیەم:

دەبێ ئەنجوومەن لەکاتی بڕیاردانیدا لەسەر هەر پرۆژەیەک بەپێی کەشف و سیفەتەکان و دوای لێکۆڵینەوە وگفتوگو لەسەر کردنی ودڵنیا بون لە بوونی(اعتماد) لە بووجە سەڵمێنراوەکەیدا، کولفەکەی دیاری بکا.

ماددەی سی و چوارەم:

١- ئەو بڕیارانەی ئەنجوومەن بۆ جێبەجێ کردنی ئەو فەرمانانەی لەم یاسایەدان دەیاندا وپێویستیان بە سەرفکردنی پارە لەلایەن شارەوانی یەوە نییە، دەشێ لەلایەن وەزیرەوە لەماوەی پازدە رۆژدا لەکاتی گەیشتنیانەوە بەدەستی، نارەزایی یان لەسەر دەربڕێ مافی ئەوەشی هەیە بەمەبەستی لێکۆڵینەوەو دەرکردنی بڕیاری پێوبست لە بارەیانەوە بۆ ماوەی پازدە رۆژ جێ بەجێ کردنیان رابگرێ.

٢-ئەنجوومەن دەبێ لەبەر رۆشنایی ی ئەو نارەزایی وزانیاری یانەی لایەنی پەیوەندیدار دەربڕیون، بەو بڕیارانەدا بچێتەوە کە نارەزایی یان لەسەر دەربردراوەو بڕیارەکانی ئەنجوومەن لەم حاڵەتەدا تا دوای سەڵماندن لەلایەن ئەو لایەنەی نارەزایی ی لەسەر دەربریون بۆ جێبە جێ کردنی دەست نادەن.

٣- ئەو بڕیارانەی ئەنجوومەن کە لەماوەی نارەزایی دەربرین یا ماوەی راگرتندا نارەزایی یان لەسەر دەرنەبڕدراوە، بەکۆتایی ودەستدان بۆ جێبە جێ کردن دادەنرێن.

٤- وەزیر بۆی هەیە هەندێ لەو بڕیارانەی برگەی(١) بەپێی رێنمای یەک کەبۆ ئەم مەبەستە دەریدەکا لەنارەزایی وراگرتن بەدەربکا.

ماددەی سی وپێنجەم:

١- بڕیارەکانی ئەنجوومەن سەبارەت بەبەش بەشکردنی(تقسیم) خانووبەرە، سەڵماندنی وەزیر یانەو کەسەی پێ دەوێ کە وەزیر کارەکەی پێ دەسپێری و بۆشی هەیە هەندێ لەو مامەلانە لە سنوورێکدا کە خۆی دیاری ی دەکا لەم سەلماندنە بەدەربکا.

٢- بڕیارەکانی ئەنجوومەن بەسەر فکردنی ئەوپارەیەی بۆ بودجەی سەڵمێنراوی شارەوانی تەرخان کراوە ولە گەڵیدا بەشدار بوونی بەڵێنکاری (التعهد) و بەڵینامە(عقد)و کرین دەبێ بەم شێوەیەی لای خوارەوە بسەڵمێنرێ:

أ - وەزارەتی دارایی وئابووری هەرێم بۆ زیاتر لە(١) ملیۆن دینار سەبارەت بە پارەی تەرخانکراو لە چوار چێوەی بودجەی ئاساییدا (الميزانيه الاعتياديه).

ب- ئەنجوومەنی وەزیران بۆ زیاتر لە (١) ملیۆن دینار سەبارەت بەپارەی تەرخانکراو لە چوار چێوەی نەخشەی گەشە پێداندا.

ج- وەزیر بۆ ئەو پارەیەی لە (١) ملێون زیاتر نەبێ ج لە سەر حیسابی بودجەی ئاسایی بێ یائەوەی لە چوار چێوەی نەخشەی گەشەپێداندا تەرخان کراوە.
د- ئەنجوومەنی شارەوانی بۆ ئەو پارەیەی زیاتر نەبێ لەوەی لە تەنیشت هەریەکێ لە پۆلە کاندا دیاری کراوە.
١- پۆلی تایبەتی(١٥٠/٠٠٠) سەدوپەنجا هەزار دینار بۆ هەر حالەتێک.
٢- پۆلی مومتاز(١٢٠/٠٠٠) سەدو بیست هەزار دینار بۆ هەر حالەتێک.
٣- پۆلی یەکەم(١٠/٠٠٠) دە هەزار دینار بۆ دینار بۆ هەر حالەتێک.
٤- پۆلی دووەم(٥/٠٠٠) پێنج هەزار دینار بۆ هەر حالەتێک.
٥- پۆلی سێیەم(٣/٠٠٠) سێ هەزار دینار بۆ هەر حالەتێک.
٦- پۆلی چوارەم(١/٥٠٠) هەزارو پێج سەد دینار بۆ هەر حالەتێک،

ماددەی سی وشەشەم:

نابێ بڕیاری جیاجیا بۆ سەر فکردنی پارەی جیاجیا لە یەک پرژەدا بدرێ بەبیانووی لادان لە دەسەلاتی سەلماندنی (مصادقە) بڕیارەکانی سەرفکردنەوە.

ماددەی سی و حەوتەم:

ئەنجوومەن بۆی هەیە بنچینەی لە بار بۆ ئاسانی ی جێ بەجێ کردنی ئەو فەرمانانەی دابنێ کە لەم یاسایەو پەیڕەوو ڕێنمایی یەکانیدا هەن.

ماددەی سی و هەشتەم:

یاسای فرۆشتن وبەکرێدانی ماڵ وموڵکی دەوڵەتی کارپێکراو(قانون بیع وایجار اموال الدولە النافذ) بەسەرماڵ وموڵکی شارەوانیدا جێ بەجێ دەکرێ لەگەڵ ڕەچاو کردنی ئەمانەدا:
١- وەزیر جێگەی وەزیری دارایی دەگرێتەوە.
٢- ئەنجوومەن سەبارەت بە ماڵی گوازراوە جێگەی ئەنجوومەنی بەڕێوەبردن (مجلس الادارە) دەگرێتەوە.
٣- شارەوانی بۆی هەیە لە سەر پێشنیازی ئەنجوومەنی شارەوانی وپەسند کردن لە لایەن وەزیرەوە، ئەو خانووبەرانەی سوودیان لێ نابینرێ بەهاونرخ (بدل المثل) بە موڵکداری دراوسێ یان بفرۆشێ.
٤- شارەوانی بۆی هەیە لە سەر پەسند کردن لە لایەن وەزیرەوە خانووبەرەی خۆی بەهاونرخ بەلایەنە خێر خوازو ئاینی یەکان بفرۆشێ.
٥- خانووبەرەی شارەوانی جگە لەوانەی بۆ نیشتەجێ بوون تەرخان دەکرێن لە یاسای فرۆشتن وبەکرێدانی ماڵ وموڵکی دەوڵەت بەدەردەکرێن.
٦- شارەوانی بۆی هەیە لە سەر پەسند کردنی وەزیر ئەو خانووبەرانەی لە ڕێگەی کڕین ویا موڵکسەندی یەوە(استملاک) بوونەتە موڵکی، هەر بەنرخەکەی خۆیان بیانفرۆشێ بەفەرمانگە ڕەسمی ونیمچە ڕەسمی یەکان (شبە رسمیە).

ماددەی سی و نۆیەم:

شارەوانی بۆی هەیە بۆشایی ی سەرەوەی شوستەی شەقامەکان بۆ مەبەستی دروستکردنی قات(طابق)ێکی تر یا زیاتر بفرۆشێ وئەو مافەش بەپێ ی ڕێنمای

یەک کە وەزیر دەریدەک بەناوی کڕیارەکەوە لە فەرمانگەی تۆماری موڵکداریدا تۆمار دەکریٚ.

ماددەی چلەم:

شارەوانی کاتیٚ دەیەویٚ دەست لە هەر ماڵیٚ یا مافیٚک هەڵبگریٚ نابیٚ بە کەمتر لە نرخە راستینەکەی دەسی لیٚ هەڵبگریٚ.

ماددەی چل و یەکەم:

نابیٚ هیچ بینایەک بەپیٚ ریٚ پیٚدان لە لایەن شارەوانی یا بەڕێوەبەرێتی ی نەخشەکیٚشانی ئاوەدانی یەوە هەریەکەیان لە سنووری دەسەڵاتی خۆی دا درووست بکریٚ.

ماددەی چل و دووەم:

١- ساڵی دارایی ی شارەوانی لە(١)ی کانوونی دووەمەوە دەست پیٚدەکاو لە(٣١)ی کانوونی یەکەمدا کۆتایی دیٚ وسەرۆکی شارەوانی دەبیٚ مەزەندە (تخمینات)ی بووجەی ساڵانەی لە پیٚش رۆژی یەکەمی تشرینی یەکەمی هەموو ساڵیٚکدا پیٚشکەش بکا و ئەمانەی تیٚدابن:

أ - داهاتی مەزەندە کراو(الواردات المخمنه).

ب- مەسرەفی مەزەندە کراو(المصروفات المخمنه).

ج- ژیٚر دەست(موجودات)ی کاش وماڵی گوازراوە.

د- سلفەو ئەمانەت.

٢- نابیٚ سەرپیٚچی لە وبنە ماوبنچینانەی ریٚکخستن بکریٚ کە وەزیر دایاندەنیٚ.

٣-ئەنجوومەن لە مەزەندەی بودجە دەکۆڵیٚتەوە و دوای بڕیار لە سەردانی دەدریٚ بەوەزارەت تا بەپیٚ ی ریٚنمایی یە کارپیٚکراوەکان هەرچی لە بارەیەوە پیٚویستە بیکا.

٤- ئەو بووجانەی لە لایەن بەڕێوەبەری گشتیی نەخشەکیٚشان وبەدوا داچوونەوە بۆ شارەوانی یەکان پیٚشنیاز کراون پیٚشکەش بەوەزیر دەکریٚن بۆ سەڵماندنیان.

٥- ئەگەر شارەوانی قەرزاری خەزینەی دەوڵەت بوو بووجەکەی لە لایەن وەزیری دارایی وئابووری ی هەریٚمەوە دەسەڵمیٚنریٚ.

٦- ئەگەر لە بەر هەر هۆیەک بووجەی شارەوانی پیٚش ساڵی نویٚ نەسەڵمیٚنرا، سەرفکردن بەریٚژەی ١/١٢ی(اعتماد)ی سەڵمیٚنراوی ساڵی پیٚشوو دەبیٚ هەتا کاتی سەڵماندنی کۆتایی ی بووجەی نویٚ.

ماددەی چل وسیٚ یەم:

١- ئەنجوومەن سەرپەرشتی ی جیٚ بەجیٚ کردنی بودجەی سەڵمیٚنراو دەکاو بەپیٚ ی ماددە و بەشەکانی بودجەکە فەرمان بەسەرفکردن دەدا وبۆیشی هەیە دەسەڵاتی سەرفکردن لە سنووریٚکی دیاریکراودا بەسەرۆکی شارەوانی بسپیٚریٚ.

٢- ئەنجوومەن نابیٚ بڕیاری بەبیٚ وەزیر، گواستنەوە لە نیٚوان بەش وماددەکانی

بووجە سەلمێنراوەکەدا بکا.

٣- ئەنجوومەن نابێ بەپێ بڕیاری وەزیر، گواستنەوە لە(اعتماد)ی سەلمێنراوەوە بەمەبەستی دانەوەی ئەو قەرزانەی وەزارەتی دارایی وئابووری بکا کە کەوتوونەتە سەر شارەوانی.

٤- ئەو سەرفکردنەی بەئەنجوومەن سپێردراوە بەپێ ی ئەوبنە مایانە دەبێ کە لە یاسای ئوسوولی ژمێریاری ی گشتیدا هەن(قانون اصول المحاسبات العامه) بە مەرجێ وەزیری شارەوانی وگەشتو گوزار جێگەی وەزیری دارایی وئابووری بگرێتەوە وبۆی هەیە ڕێنمایی بۆ ڕێکخستنی بەجێهێنانی ئەوکارە دەربکا.

ماددەی چل و چوارەم:

دوا حساب(الحساب الختامی)ی بودجەی ساڵی دارایی ی بەسەرچوو لە ماوەی مانگی شوباتدا دەدرێ بەوەزارەتی دارایی وئابووریی هەرێم.

ماددەی چل و پێنجەم:

١- گشت ئەو قەرزو ئەمانەتانەی خاوەنەکانیان لەماوەی پێنج ساڵدا لە ڕۆژی ئەو ساڵە دارایی یەوەی تیایدا وەرگیراون نەچون بە دەنگ وەرگرتنەوەیان، بە داهاتێکی بێ رەتکردنەوە بۆ خەزینەی هەرێم دەنووسرێن، جگە لە ئەمانەتەکانی مولتەزیم و بەڵێن کار(متعهد). بەڵام وەزیری دارایی وئابووری بۆی هەیە فەرمان بە گێڕاندنەوەی ئەو قەرزو ئەمانەتانە بدا کە خاوەنەکانیان لەو ماوەیەدا لێیان نەپرسیونەتەوە، ئەگەر بۆی دەرکەوت کە نەپرسینەوەکە بەهۆی بەهانەیەکی دروستەوە بووەو هیچ پرسینەوەیەکیش دوای تێپەڕبوونی دە ساڵ وەرناگیرێ.

٢- ئەو قەرزانەی لەسەر شارەوانین وبەندی سەنەدو ڕێککەوتن نامەو یارمەتی دانن(مساعدات) لە حوکمی ئەم مادەیە بەدەر دەکرێن ودەکەونە ژێر رکێفی تێپەڕبوونی ڕۆژگاری یاسایی تایبەتی ی خۆیانەوە (مرور الزمن القانونی الخاص).

ماددەی چل و شەشەم:

وەزیر سەر پەرشتی ی کارەکانی شارەوانی یەکان وچاودێری ی جێ بەجێ کردنی بودجەیان وپێدا چوونەوەی ژمێریاری یان دەکاو بۆی هەیە پشکنەرو وردکار(مدقق) بۆ ئەو مەبەستە بنێرێ ودەزگاکانی شارەوانیش دەبێ هەرچێ پێویستە بۆ ئاسانکردنی ئیشیان بۆیانی بکەن.

ماددەی چل و حەوتەم:

ئەگەر بەرژەوندیی گشتی وەهای خواست کە شەقامێکی کۆن بەلاوە بنرێ ویەکێکی نوێی بەپێی نەخشەی سەلمێنراو لە جێگەی رابکێشرێ، ئەنجوومەن بۆی هەیە ئەو شاقامە بەپێ ی نەخشە سەلمێنراوکە بفرۆشێ یا بەکرێ ی بدا.

ماددەی چل و هەشتەم:

ئەنجوومەن دەبێ بۆ مەبەستی جێبە جێ کردنی سکێچی بنچینەیی و سیکێچە فراوانەکان وسازدانی خزمەتگوزاری و سوودە گشتی یەکان، بڕیاری دابڕینی بەشی

پێویست بەپێی سیکێچی سەلمێنراو بدا لەو موڵکە بینا کراوانە یا ئەوانەی لەوەبەر دابەشکراون بەمەرجێک لە چواریەکی رووپێوی هەر موڵکێک زیاتر نەبێ کە ئەوە بە خۆڕایی دەبێ ئەگەر موڵکەکە زەوی بوو یا لەکاتی بیناکردنەوەیدا ئەگەر موڵکێکی بینا کراوبوو. بەلام لە حالێکدا ئەگەر پێویستی کرد کە زیاتر لە چواریەکی وەربگیرێ، ئەوا ئەنجوومەن دەبێ لە رێگەی موڵکسەندییەو زیادەی چواریەکەکە بەپێی یاسای موڵکسەندی کارپێکراو وەربگرێ.

سێیەم
هەڵوەشاندنەوەی ئەنجوومەن

ماددەی چل و نۆیەم:

١- ئەنجوومەنی وەزیران بۆی هەیە لە سەر پێشنیازی وەزیر، ئەنجوومەنی شارەوانی هەڵوەشێنێتەوە ئەگەر ئەنجوومەنەکە زۆربەی ئەندامانی لە دەست دا لە حالێکدا کە لەپۆلی تایبەتی و مومتاز بێ، بەلام بۆ پۆلەکانی تر پێشنیازەکە لەلایەن بەرێوەبەری گشتی ی شارەوانییەکانەوە دەکرێ و بە پەسندکردنی لەلایەن وەزیرەوە.

٢- وەزیر دەبێ لە ماوەی پازدە رۆژدا لە رۆژی هەڵوەشاندنەوەی ئەنجوومەنەوە بڕیاری هەڵبژاردن لەو ناوچەیەدا بدا کە ئەنجوومەنەکەی بەپێ ی برگەی پێشوو هەڵوەشێنراوەتەوە بۆ هەڵبژاردنی ئەنجوومەنێک کە جێگەی ئەنجوومەنی پێشوو بگرێتەوە وماوەکەش تەواو کەری ئەو دەبێ.

٣- کارەکانی ئەنجوومەن لە رۆژی هەڵوەشاندنەوەیەوە هەتا هەڵبژاردنی ئەنجوومەنی نوێ بە لیژنەیەک دەسپێردرێ کە وەزیر لە سەر پێشنیازی بەرێوەبەری گشتیی شارەوانی یەکان پێکیدێنێ و ئەم لیژنەیە نابێ هیچ بڕیارێک بۆ چارەسەرکردنی هەر کێشەیەک بدا پێویستی ی بەسەرفکردن لە سنووقی شارەوانی دەبێ و لەوەوبەر ئەنجوومەن بڕیاری بۆ نەدابێ، جگە لەو مەسرەفی هەمیشەیی یە ئاسایی یانەی کە لە بووجە سەلمێنراوەکەیدا هەن، تەنیا لەحالەتی پێویستیدا نەبێ کە ئەویش لە سەر پێشنیازی بەرێوەبەری گشتی ی شارەوانییەکان وبە پەسندکردن لەلایەن وەزیروە دەبێ.

بەشی دووەم
دەسەلاتی جێبە جێ کردن

یەکەم/ دەسەلاتەکانی سەرۆکی شارەوانی

ماددەی پەنجایەم:

سەرۆکی شارەوانی یا ئەو کەسەی دەسەلاتی خۆی دەداتێ دەسەلاتی جێبەجێ کردنی ئەم تایبەتکاری یانەی دەبێ:

١- بەرێوە بردنی کاروباری شارەوانی و سەرپەرشتی کردنی ئیش وکاری فەرمانبەران وکرێکاران.

٢- بەڕێوە بردنی ماڵ وموڵکی شارەوانی وپاراستنیان.
٣- بەڕێوە بردنی داهاتەکانی شارەوانی و وەرگرتنیان و چاودێری کردنی حسابەکانی.
٤- ئیمزا کردنی ئەو نووسراوانەی لە شارەوانی یەوە دەردەچن.
٥- دەبێتە نوێنەری شارەوانی لە بەردەم دادگاکان وگشت فەرمانگەکاندا و بۆی هەیە کەسێکی تر بکاتە بریکاری خۆی وئەگەر بەرژەوەندی خۆی لەگەڵ بەرژەوەندی شارەوانیدا ناکۆک بوون، جێگری سەرۆک لە نوێنەرایەتی کردنی بەرژەوەندی یەکانی شارەوانیدا جێگەی دەگرێتەوە هەر وەکو سەرۆک یا جێگرەکەی لە هەموو بۆنە گشتی یەکاندا دەبنە نوێنەری شارەوانی یەکان.
٦- هەر دەسەڵاتێکی تر کە ئەنجوومەن پێی دەسپێرێ و ئەویش دەبێ:
أ- ئەو راپۆرتانەی خوارەوە بدا بە ئەنجوومەن و وێنەیان بە وەزارەت و دەبێ پوختەی ئەو کارانەیان تێدابێ کە شارەوانی بەدیی هێناون و ئەو مەسەلانەی چارەسەری کردوون وکەشفێکیش بە دەسکەوت ومەسرەفی شارەوانی وتێبینی وپێشنیازەکانی لە بارەیانەوە پێشکەش بکات:
١- راپۆرتێکی نیو ساڵی ولە کۆتایی ی حوزەیراندا دەدرێ.
٢- راپۆرتێکی ساڵانە و لە کۆتایی ی کانوونی یەکەمدا دەدرێ.
٣- راپۆرتێکی کۆتایی لە دوا مانگی خولی ئەنجوومەندا دەدرێ.
٤- راپۆرتێک لە بارەی ئەو پرۆژانەی گەشەپێدانەوە کە لەسەر حسابی نەخشەن.
أ - ئەم راپۆرتانە بەپێ ی ئەو پێوانانە دەدرێن کە ئەنجوومەنی وەزیران دایان دەنێن.
ب- ئەنجوومەن بۆی هەیە لەو راپۆرتانەی برگەی پێشوو بدوێ و بڕیاری پێویست سەبارەت بەو مەسەلانە بدا کە لە چوار چێوەی تایبەت تکاری خۆیدان.
ج- شارەوانی بۆی هەیە لە سەر پێشنیازی ئەنجوومەن وپەسندکردنی لەلایەن وەزیرەوە ئەو راپۆرتانەی برگەی(١) بەرێ و شوێنی ئاگاداریی جۆراو جۆر بۆ هاووڵاتییان بڵاوبکاتەوە.

ماددەی پەنجا و یەکەم:

شارەوانی یەکان بۆیان هەیە سەبارەت بە ئەرکەکانی سەرشانیان راستەو خۆ رووی قسە بکەنە دادگاکان و فەرمانگەکان وهاووڵاتییان.

ماددەی پەنجاو دووەم:

وەزیر بۆی هەیە هەرچی یەک بە پێویست دەزانێ لەو دەسەڵاتانەی خۆی کە یاسا رەچاوکراوەکان بۆی بڕیار داون، بۆ ئاسانکردنی کاروبار بە سەرۆکی شارەوانی یان بسپێرێ.

بەشی شەشەم

ماددەی پەنجاو سێیەم:

شارەوانی بەیەکێ لە دەسەڵاتە گشتییەکان دادەنرێ کە بەپێ ی یاسا دامەزراوە وبۆی هەیە داوا لە هەموو کەس بکا ملکەچی ئەو فەرمانانەبن کە دەریاندەکا وبەرێک وپێکی رادەگەیەنرێن و ئاشکرا دەکرێن و دەبێ ئەو فەرمانبەرانەی تاعەت بکرێن کە دەسەڵاتی هەڵسووراندنی کارەکانیان پێ سپێردراوە ونەوەی سەرپێچی بکا بەپێ ی یاسا کارپێکراوەکان سزادەدرێ.

ماددەی پەنجاو چوارەم:

١- نیشتەجێی خاوەن ئەهلی یەتی تەواوی (الاهلیە الکاملە) ئەو موڵکەی ئاوەڕۆیەکی ئاوی پیس یا لێڕژاوی(فائضە) لێ دەخاتە سەر شەقام یا حەوزێکی لەسەر شەقام بۆ درووست دەکا بە ماوەیەک حەبس کردن کە لە دە رۆژ زیاتر نەبێ یا بە غەرامەیەک کە لە سەد دینار زیاتر نەبێ یا بە هەردووکیان سزا دەرێ و دادگا بڕیار دەدا کە لە ماوەی سی رۆژدا لە لایەن نیشتەجێ ی خانووکەوە ئاوەڕۆکە هەڵبگیرێ وحەوزە کە پر بکرێتەوە و بەپێچەوانەوە شارەوانی ئەو کارە دەکا ونیشتەجێ ی خانووکە مەسرەفەکەی دەکەوێتە ئەستۆ.

٢- نیشتەجێی خاوەن ئەهلی یەتی تەواوی ئەو خانووەی پیسی وزبڵ و ئاوی پیس فرێ دەداتە سەر شەقام بە غەرامەیەک کە لە پەنجا دینار زیاتر نەبێ سزا دەدرێ.

بەشی حەوتەم

چەند حوکمێکی جۆراو جۆر

ماددەی پەنجاو پێنجەم:

١-گشت ئەو شەقامانەی دەکەونە سنووری شارەوانی یەوە وبەکار هێنانیان بۆ سوودی گشتی وازی لێ هێنراوەو لەکاتی جێبەجێ کردنی ئەم یاسایەدا هەن یا ئەوانەی داویی بەپێ ی یاسا رەچاو کراوەکان وەهایان لێدی یا ئەوانەی دوای گۆرینیان دەکەونە سنووری یەوەو هەموو زەوی وزارەکانی وەزارەتی دارایی کە دەکەونە سنووریەوەو ئەو زەویوزارانەی نابنە مۆلکی هیچ کەس، بەبێ بریتی(بدون عوض) بەناوی شارەوانی یەوە تۆمار دەکرێن وفەرمانگەکانی تۆماری موڵکداری(التسجیل العقاری) دەبێ ئەو موڵکانە لە تۆمارەکانیاندا راستەو خۆ بەبێ رەسمدان بەناوی شارەوانی یەوە تۆمار بکەن.

٢- نابێ (افراز) لەو زەوی وزارانەدا کە دەکەنە سنووری شارەوانی یەکانەوە بۆ مەبەستی نیشتەجێ بوون وپیشەسازی بکرێ تەنیا بە بڕیاری وەزارەت نەبێ وبەم جۆرە:

أ - ئەو زەوی وزارانەی دەکەون دەرەوەی سنووری شارەوانی ی پۆلی تایبەتی یەوە بە ماوەی(١٠)دە کیلۆ مەتر.

ب- ئەو زەوی وزارانەی دەکەونە دەرەوەی سنووری شارەوانی ی پۆلی مومتازەوە بە

ماوەی(٧) حەوت کیلۆ مەتر.
ج- ئەو زەوی زارانەی دەکەونە دەرەوەی سنووری شارەوانی ی پۆلی یەکەمەوە بە ماوەی(٥) پێنج کیلۆ مەتر.
د- ئەو زەوی وزارانەی دەکەونە دەرەوەی سنووری شارەوانی ی پۆلی دووەم وسێیەم وچوارەمەوە بە ماوەی(٣) سێ کیلۆ مەتر.
٣- دەبێ نەخشەکێشانی ئاوەدانی بەرێکخستن لەگەڵ شارەوانی پێوانەو پارەی پێویست ئەو تۆ دابنێن کە چۆنێتی ی(افراز)ی ئەو زەوی وزارانە روون بکاتەوە.

ماددەی پەنجاو شەشەم:

کار بە هیچ دەقێک ناکرێ کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەو یاسایەدا ناکۆک بێ.

ماددەی پەنجاو حەوتەم:

وەزیر بۆی هەیە رێنماییی پێویست بۆ ئاسانیی جێبەجێ کردنی ئەم یاسایە دەربکا.

ماددەی پەنجاو هەشتەم:

دەبێ ئەنجوومەنی وەزیران حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکا.

ماددەی پەنجاو نۆیەم:

ئەم یاسایە لە رۆژی بلاوکردنەوەیەوە لە رۆژنامەی رەسمیدا کاری پێدەکرێ.

جوهر نامق سالم
سەرۆکی ئەنجوومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق